

ΠΟΡΙΣΜΑ
(άρθρο 4, παρ. 6, ν. 3094/2003, όπως ισχύει)

Θέμα: Αποκλεισμός των διεμφυλικών ατόμων από την εισαγωγή τους στις Αστυνομικές Σχολές, κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και των διατάξεων του ν. 4443/2016 και της Οδηγίας αρ. 2000/78/ΕΚ.

Σχετικά:

1. Το υπ' αρ. πρωτ. 245851/33264/2018 από 26-7-2018 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛΑΣ), με κοινοποίηση στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ΥΕΘΑ).
2. Το υπ' αρ. πρωτ. 245851/57913/2018 από 21-12-2018 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ και το ΓΕΕΘΑ του ΥΕΘΑ.
3. Το υπ' αρ. πρωτ. Φ.780/27/404017 από 5-1-2019 έγγραφο της Διεύθυνσης Υγειονομικού του ΓΕΕΘΑ προς τη Διεύθυνση Υγειονομικού του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ και τον Συνήγορο του Πολίτη.
4. Το υπ' αρ. πρωτ. 6000/2/6072-ιε' από 15-2-2019 έγγραφο της Διεύθυνσης Αστυνομικού Προσωπικού του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ προς τον Συνήγορο του Πολίτη.
5. Το υπ' αρ. πρωτ. 245851/7993/2020 από 13-2-2020 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ, με κοινοποίηση στο ΓΕΕΘΑ του ΥΕΘΑ.
6. Το υπ' αρ. πρωτ. 245851/12304/2021 από 9-3-2021 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ και το ΓΕΕΘΑ του ΥΕΘΑ.
7. Το υπ' αρ. πρωτ. 245851/47423/2021 από 2-9-2021 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ και το ΓΕΕΘΑ του ΥΕΘΑ.
8. Το υπ' αρ. πρωτ. Φ.787/27/566195 από 27-9-2021 έγγραφο της Διεύθυνσης Υγειονομικού του ΓΕΕΘΑ προς τον Συνήγορο του Πολίτη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως κατά το ν. 4443/2016, άρθρο 14, αρμόδιος φορέας για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως, μεταξύ άλλων, ταυτότητας φύλου στον ιδιωτικό, το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα και ειδικότερα στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης (Οδηγία αρ. 2000/78/ΕΚ), προέβη σε διαμεσολάβηση, σύμφωνα με το ν. 3094/2003, όπως ισχύει, προς το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας («ΕΛΑΣ»), κατόπιν υποβολής προς αυτόν της αναφοράς με αρ. φ. 245851 από το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών.

Το Σωματείο με την αναφορά του διαμαρτυρήθηκε ότι, σε προκήρυξη της ΕΛΑΣ τον Μάιο του 2018 για διεξαγωγή διαγωνισμού εισαγωγής σπουδαστών στις Σχολές Αξιωματικών και Αστυφυλάκων με το σύστημα των γενικών εξετάσεων του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, αποκλείονται υποψήφιοι για λόγους ταυτότητας φύλου. Το Σωματείο υποστήριξε στην αναφορά του ότι, ο προαναφερθείς αποκλεισμός υποψηφίων αποτελεί παράνομη και αθέμιτη διάκριση κατά το ν. 4443/2016 και ζήτησε μεταξύ άλλων την άρση του αποκλεισμού από το Υπουργείο Εσωτερικών και την Ελληνική Αστυνομία.

Ειδικότερα, με το υπ' αρ. πρωτ. 6000/2/5950-ο'/17-5-2018 έγγραφο του Αρχηγού της ΕΛΑΣ («προκήρυξη») προκηρύχθηκε ο εν λόγω διαγωνισμός, που αφορά στην κατάταξη ανδρών και γυναικών στην ΕΛΑΣ και στην εισαγωγή τους στις προαναφερθείσες αστυνομικές σχολές, ορίστηκε η κατανομή των θέσεων, τα προσόντα των υποψηφίων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και, εν γένει, η όλη διαδικασία του διαγωνισμού. Σύμφωνα με την προκήρυξη, δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό έχουν υποψήφιοι/ες που, μεταξύ άλλων προσόντων, πρέπει (σελ. 12 προκήρυξης, περ. 3): *«Να έχουν υγεία και άρτια σωματική διάπλαση, διαπιστωμένη από την αρμόδια Υγειονομική Επιτροπή Κατάταξης, σύμφωνα με τις διατάξεις για τη σωματική ικανότητα υποψηφίων των Σχολών Στρατού Ξηράς, κατά τα οριζόμενα στο Π.Δ. 11/2014 (Φ.Ε.Κ. Α' – 17), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.»* Σε σχέση με το προαπαιτούμενο προσόν της υγείας και σωματικής ικανότητας, η προκήρυξη περιλαμβάνει το παράρτημα Δ': *«Ενδεικτικός πίνακας κυριότερων νοσημάτων και σωματικών ατελειών που αποκλείουν τους /ις υποψήφιους /ες από τις αστυνομικές σχολές [...]*», με την επισήμανση ότι, ο πλήρης πίνακας περιέχεται στο προαναφερθέν Π.Δ, όπως αυτό τροποποιήθηκε, ως *«Γενικός Πίνακας Νοσημάτων, Παθήσεων και Βλαβών»*. Στο εν λόγω παράρτημα της προκήρυξης περιλαμβάνονται, στην κατηγορία *«Ψυχικές παθήσεις»*, οι *«ψυχοσεξουαλικές διαταραχές (όπως η διαταραχή ταυτότητας φύλου)»*.

Ως προς τη διαδικασία διαπίστωσης της υγείας και της άρτιας σωματικής διάπλασης των υποψηφίων στο πλαίσιο του διαγωνισμού, βάσει της προκήρυξης, οι υποψήφιοι /ες υποβάλλονται σε προκαταρκτικές εξετάσεις ενώπιον Επιτροπών, οι οποίες αποφαίνονται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό για την σωματική, ψυχική και διανοητική τους ικανότητα, οι δε αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ειδική διοικητική ένσταση – προσφυγή. Ειδικότερα, η Επιτροπή Υγειονομικής Κατάταξης κρίνει αμετάκλητα την ικανότητα υποψήφιου /ιας, από υγειονομικής πλευράς, για κατάταξή του / της στην ΕΛΑΣ. Στην περίπτωση που οι Επιτροπές αποφανθούν για μη ικανότητα υποψηφίου / ίας κατά τα ανωτέρω, αυτοί / ές δεν έχουν δικαίωμα συμμετοχής στην επιλογή για τις αστυνομικές σχολές.

1. Εφαρμοζόμενες διατάξεις

Α. Σύμφωνα με το ΠΔ αρ. 4/1995 (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει): *«Εισαγωγή στις Σχολές Αξιωματικών και Αστυφυλάκων με το σύστημα των γενικών εξετάσεων»*, άρθρο 2, παρ. 1: *«Οι ιδιώτες υποψήφιοι για τις Σχολές Αξιωματικών και Αστυφυλάκων της Αστυνομικής Ακαδημίας πρέπει να έχουν τα ακόλουθα προσόντα: [...] γ. Να έχουν υγεία και άρτια σωματική διάπλαση, διαπιστούμενη από την αρμόδια υγειονομική επιτροπή κατάταξης, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις για τη σωματική ικανότητα υποψηφίων των Σχολών Στρατού Ξηράς (κατεύθυνση Όπλων).»*.

Β. Σύμφωνα με το ΠΔ αρ. 11/2014: *«Κρίση Σωματικής Ικανότητας των στρατευσίμων, αυτών που κατατάσσονται στις Ένοπλες Δυνάμεις, καθώς και του στρατιωτικού προσωπικού γενικά»*, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, στο άρθρο 15, υπάρχει στον *«Γενικό Πίνακα Νοσημάτων, Παθήσεων και Βλαβών»*, στην κατηγορία *«Ψυχικές παθήσεις»*, νόσημα με Α/Α 344: *«Ψυχοσεξουαλικές διαταραχές, όπως παραφιλίες και διαταραχή ταυτότητας φύλου»*. Για το εν λόγω «νόσημα» προβλέπεται στον Γενικό Πίνακα διετής αναβολή στράτευσης, ένταξη στην κατηγορία σωματικής ικανότητας *«Ακατάλληλοι για στράτευση (Ι/5)»*, κατά το άρθρο 2, παρ. 1α, περ. (5), καθώς και επικουρικός χαρακτηρισμός της κατηγορίας ικανότητας, βάσει του οποίου, το εν λόγω νόσημα επηρεάζει την γενική σωματική ικανότητα (ΣΙ/5).

Γ. Σύμφωνα με το Ν. 4443/2016:

Άρθρο 1. *«Σκοπός των διατάξεων του Μέρους Α' είναι η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και η καταπολέμηση των διακρίσεων: [...] β) λόγω [...], ταυτότητας [...] φύλου στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας σύμφωνα με την Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2000 [...]*»

Άρθρο 2. *«1. Απαγορεύεται κάθε μορφή διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1. 2. Για τους σκοπούς των διατάξεων του Μέρους Α': α) ως «άμεση*

διάκριση» νοείται όταν ένα πρόσωπο υφίσταται, για λόγους [...], ταυτότητας [...] φύλου μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση, β) ως «έμμεση διάκριση» νοείται όταν μία εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική μπορεί να θέσει πρόσωπα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά [...], ταυτότητας [...] φύλου σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με άλλα πρόσωπα. «Έμμεση διάκριση» δεν υφίσταται, εάν η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά από έναν θεμιτό σκοπό και τα μέσα επίτευξής του είναι πρόσφορα και αναγκαία, εάν τα μέτρα, που λαμβάνονται, είναι αναγκαία για την τήρηση της δημόσιας ασφάλειας, τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας, των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων [...].»

Άρθρο 3. «1. Με την επιφύλαξη των παραγράφων [...] 4 του παρόντος άρθρου [...], καθώς και του άρθρου 4, η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως [...], ταυτότητας [...] φύλου στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης, εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, όσον αφορά: α) τους όρους πρόσβασης στην εργασία και την απασχόληση εν γένει, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης, ανεξάρτητα από τον κλάδο δραστηριότητας και σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας, καθώς και τους όρους υπηρεσιακής και επαγγελματικής εξέλιξης, [...]. 4. Οι διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου αναφορικά με την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως [...], ταυτότητας [...] φύλου [...] δεν θίγουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για την τήρηση της δημόσιας ασφάλειας, τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης, [...]. 5. Οι διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου δεν εφαρμόζονται στις ένοπλες δυνάμεις καθόσον αφορά σε διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης σχετικής με την Υπηρεσία.»

Άρθρο 4. «1. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 2, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη διάκριση η διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται σε χαρακτηριστικό σχετικό με τους λόγους διάκρισης του άρθρου 1 του παρόντος μέρους, το οποίο λόγω της φύσης ή του πλαισίου των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων αποτελεί ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση και εφόσον ο οικείος σκοπός είναι θεμιτός και η προϋπόθεση ανάλογη.» [...]

Άρθρο 9. «1. Όταν ο βλαπτόμενος προβάλλει ότι δεν τηρήθηκε η αρχή της ίσης μεταχείρισης και αποδεικνύει ενώπιον δικαστηρίου ή αρμόδιας διοικητικής αρχής πραγματικά γεγονότα από τα οποία μπορεί να συναχθεί άμεση ή έμμεση διάκριση, το αντίδικο μέρος ή η διοικητική αρχή φέρει το βάρος να αποδείξει στο δικαστήριο, ότι δεν συνέτρεξαν περιστάσεις που συνιστούν παραβίαση της αρχής αυτής. [...].»

2. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη, οι θέσεις του για την υπόθεση, η ανταπόκριση και οι θέσεις της Διοίκησης

A. Σε σχέση με την υπόθεση, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε, καταρχάς με το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 1 έγγραφο, στο Αρχηγείο της ΕΛΑΣ του τότε Υπουργείου Εσωτερικών, με κοινοποίηση στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Ειδικότερα, με το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 1 έγγραφο της ανεξάρτητης αρχής, μεταξύ άλλων:

1. Επισημάνθηκε ότι, σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις του ν. 4443/2016, **«καταρχήν απαγορεύονται οι διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου στον τομέα της εργασίας και, εν προκειμένω, στα κριτήρια επιλογής και στους όρους πρόσληψης στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Κατ' εξαίρεση από την γενική αυτή απαγόρευση, θεωρείται ότι δεν συνιστά διάκριση η ειδικώς αιτιολογημένη διαφορετική μεταχείριση λόγω ταυτότητας φύλου στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης, εφόσον, α) λόγω της φύσης ή του πλαισίου άσκησης των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων, υφίσταται ουσιαστική και**

καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση και εφόσον β) ο οικείος σκοπός είναι θεμιτός και η προϋπόθεση ανάλογη.

- II. Έγινε αναφορά στην έννοια του όρου «ταυτότητα φύλου», βάσει όσων έχει αναφέρει ο Συνήγορος του Πολίτη στον «Οδηγό Ίσης Μεταχείρισης. Εγχειρίδιο για Δημόσιους Υπαλλήλους»¹,
- III. Αναφέρθηκε ότι, η Πολιτεία με το ν. 4491/2017 έχει προβεί στην νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου. Ειδικότερα, με το άρθρο 1 παρ. 1 του νόμου θεσπίστηκε ότι: «Το πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της ταυτότητας φύλου του ως στοιχείου της προσωπικότητάς του». Επίσης, στο άρθρο 2 παρ. 1 του νόμου ορίστηκε ότι: «Ως ταυτότητα φύλου νοείται ο εσωτερικός και προσωπικός τρόπος με τον οποίο το ίδιο το πρόσωπο βιώνει το φύλο του, ανεξάρτητα από το φύλο που καταχωρίστηκε κατά τη γέννησή του με βάση τα βιολογικά του χαρακτηριστικά. Η ταυτότητα φύλου περιλαμβάνει την προσωπική αίσθηση του σώματος, καθώς και την κοινωνική και εξωτερική έκφραση του φύλου, τα οποία αντιστοιχούν στη βούληση του προσώπου. Η προσωπική αίσθηση του σώματος μπορεί να συνδέεται και με αλλαγές που οφείλονται σε ιατρική αγωγή ή άλλες ιατρικές επεμβάσεις που επιλέχθηκαν ελεύθερα.»
- IV. Επισημάνθηκε ότι, κατά το Σύνταγμα, άρθρο 5, παρ. 1: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.»
- V. Αναφέρθηκε ότι, οι διατάξεις του ν. 4443/2018 (με τον οποίο νόμο ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη οι διατάξεις της Οδηγίας αρ. 2000/78/EK) δεσμεύουν τη διοίκηση και επιπλέον, σε σχέση με την αντιμετώπιση των διεμφυλικών ατόμων στην εργασία, κατισχύουν, ως ανώτερης τυπικής ισχύος, των διατάξεων του ΠΔ 11/2014.
- VI. Ζητήθηκε από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ να επανεξετάσει τον οικείο όρο της προκήρυξης και, σε κάθε περίπτωση, να μην τον εφαρμόσει στον επίμαχο διαγωνισμό. Σε αντίθετη περίπτωση, ζητήθηκε από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ να αποστείλει την αναγκαία ειδική αιτιολόγηση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4 του ν. 4443/2016, λαμβάνοντας υπόψη τις επισημάνσεις του εγγράφου του Συνηγόρου του Πολίτη.

¹ Σελ. 51: «Η ταυτότητα φύλου είναι το σύνολο των χαρακτηριστικών, συμπεριφορών κι ενδιαφερόντων με τα οποία το κάθε άτομο εντάσσεται στην κοινωνία. Βασίζεται κυρίως στην αυτοαντίληψη του κάθε ατόμου για το φύλο του, σε συνδυασμό με τους κοινωνικούς παράγοντες που ισχύουν σε μια δεδομένη κοινωνία, μια δεδομένη χρονική στιγμή. Η ταυτότητα φύλου κάθε ατόμου δεν συμπίπτει εξ ορισμού με το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι δεν πρέπει να συγχέουμε τα άτομα που κοινωνικοποιούνται με ταυτότητα φύλου διαφορετική από αυτή που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση, με αυτά που έχουν μη ετεροφυλόφιλο σεξουαλικό προσανατολισμό. Η διαδικασία με την οποία το άτομο επαναπροσδιορίζεται σε σχέση με το φύλο του, ονομάζεται διαδικασία επαναπροσδιορισμού κοινωνικού φύλου και τα άτομα που βρίσκονται στην διαδικασία αυτή ή την έχουν ολοκληρώσει ονομάζονται διεμφυλικά ή τρανς άτομα. Η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι αμιγώς ψυχολογική ή να έχει και ιατρικές πτυχές, όπως λ.χ. ορμονοληψία ή και χειρουργικές επεμβάσεις. Ωστόσο, η πραγματοποίηση ή ολοκλήρωση της οποιασδήποτε ιατρικής διαδικασίας επαναπροσδιορισμού φύλου, δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να υπάρξει σεβασμός στην ταυτότητα φύλου του ατόμου. Η ταυτότητα φύλου θα πρέπει να γίνεται σεβαστή ως έκφραση αυτοαντίληψης και αυτοπροσδιορισμού, ανεξαρτήτως των επιλογών που θα κάνει το άτομο για την πορεία του επαναπροσδιορισμού του φύλου του. Το σύνολο των αρνητικών εκφράσεων που οφείλονται σε στερεότυπα ή προκαταλήψεις, συμπεριλαμβανομένων φοβικών συμπεριφορών, που αντιπάζει η κοινωνία στα διεμφυλικά άτομα, λέγεται τρανσφοβία. [...]» (https://www.synigoros.gr/resources/im_odigos_web_o_sevasmos_kanei_ti_diafora_gr.pdf)

- VII. Ενημερώθηκε το ΓΕΕΘΑ για τις απόψεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί του θέματος και ζητήθηκε από αυτό να πληροφορήσει την ανεξάρτητη αρχή για τυχόν ενέργειες των υπηρεσιών του σε σχέση με τις διατάξεις του ΠΔ 11/2014 που ρυθμίζουν την κρίση σωματικής ικανότητας των στρατεύσιμων και του στρατιωτικού προσωπικού εν γένει, ως προς τη «*διαταραχή ταυτότητας φύλου*».

Επειδή ο Συνήγορος του Πολίτη δεν είχε λάβει απάντηση από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ και το ΓΕΕΘΑ για την υπόθεση, απέστειλε το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 2 έγγραφό του προς τις εν λόγω υπηρεσίες, υπενθυμίζοντας την εκκρεμότητα να του απαντήσουν επί του θέματος.

B. Η Διεύθυνση Υγειονομικού του ΓΕΕΘΑ, με το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 3 έγγραφό της, ενέμεινε στην εφαρμογή των διατάξεων του ΠΔ υπ' αρ. 11/2014, οι οποίες, κατά την υπηρεσία, βασίζονται στα ακόλουθα ισχύοντα παγκοσμίως χρησιμοποιούμενα συστήματα ταξινόμησης νόσων:

- I. «*International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision (ICD-10) Version for 2010*») του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), όπου αναγράφεται, στο κεφάλαιο V («*Mental and behavioural disorders*»), ενότητα «*Disorders of adult personality and behaviour*», κατηγορία «*Gender identity disorders*», υποκατηγορία με κωδικό F64.0 «*Transsexualism*» («Τρανσεξουαλισμός»),² και
- II. «*Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο Ψυχικών Διαταραχών*» (αναθεώρηση έτους 2013: DSM-V) της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας, όπου η ίδια περίπτωση αναφέρεται, κατά το έγγραφο της Διεύθυνση Υγειονομικού του ΓΕΕΘΑ³, ως «Διαταραχή Δυσφορίας Φύλου».

Δεδομένου ότι, κατά τον χρόνο σύνταξης του εγγράφου της Διεύθυνσης Υγειονομικού του ΓΕΕΘΑ, τελούσε υπό επεξεργασία η αναθεώρηση του συστήματος ταξινόμησης ασθενειών και σχετικών προβλημάτων υγείας (ICD-11) από τον ΠΟΥ⁴, η εν λόγω υπηρεσία του ΓΕΕΘΑ ανέφερε και ότι, η πιθανή αναθεώρηση των προαναφερθέντων ταξινομικών συστημάτων, με την μορφή του ICD-11, θα της προσφέρει νέα δεδομένα που θα την βοηθήσουν στην καλύτερη διαχείριση των αναγραφόμενων περιπτώσεων. Τέλος, η υπηρεσία υποστήριξε ότι, η κρίση της σωματικής ικανότητας κατά το ΠΔ 11/2014 αφορά τη συμβατότητα των υγειονομικών χαρακτηριστικών ενός προσώπου με την αποστολή των

² <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en#/F64>. Όπου και ορισμός του «Transsexualism» ως: «*A desire to live and be accepted as a member of the opposite sex, usually accompanied by a sense of discomfort with, or inappropriateness of, one's anatomic sex, and a wish to have surgery and hormonal treatment to make one's body as congruent as possible with one's preferred sex.*»

³ Βλ. όμως παρακάτω, σημείο Δ. II..

⁴ Στην εν λόγω αναθεώρηση αναφέρθηκε ο Συνήγορος του Πολίτη στο παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 1 έγγραφό του, επισημαίνοντας ότι, στον κατάλογο με τίτλο «*ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics (ICD-11MMS), 2018 version*» (<https://icd.who.int/browse11/l-m/en>) και στην κατηγορία «*06 Mental, behavioural or neurodevelopmental disorders*» δεν περιλαμβάνονταν πλέον η κατηγορία «*Gender identity disorders*» καθώς και η υποκατηγορία «*Transsexualism*». Στον αναθεωρημένο κατάλογο υφίστατο κατηγορία «*17 Conditions related to sexual health*» με υποκατηγορία «*Gender incongruence*» και τον ορισμό: «*Gender incongruence is characterized by a marked and persistent incongruence between an individual's experienced gender and the assigned sex. Gender variant behaviour and preferences alone are not a basis for assigning the diagnoses in this group.*» (<https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2f%2f%2fentity%2f411470068>). Όπως ανέφερε ο Συνήγορος του Πολίτη στο προαναφερθέν έγγραφό του, η μη αναφορά πλέον από τον ΠΟΥ σε «διαταραχή ταυτότητας φύλου» γενικά και σε «τρανσεξουαλισμό» ειδικότερα στην κατηγορία των ψυχικών, συμπεριφοριστικών ή νευροαναπτυξιακών διαταραχών, καθώς και η ένταξη από τον ΠΟΥ της «ασυμφωνίας φύλου» στην κατηγορία των συνθηκών που σχετίζονται με την σεξουαλική υγεία, αποτελούσε εξέλιξη που έπρεπε να ληφθεί υπόψη από τις αρμόδιες με την πρόσληψη στρατιωτικού και αστυνομικού προσωπικού υπηρεσίες.

Ενόπλων Δυνάμεων, κρίση που αφορά και τους στρατεύσιμους που υπηρετούν στις Ένοπλες Δυνάμεις σε μη επαγγελματική βάση.

Γ. Με το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 4 έγγραφο, η Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ ανέφερε και υποστήριξε τα ακόλουθα:

- I. Το ένστολο και ένοπλο αστυνομικό προσωπικό της ΕΛΑΣ έχει, κατά τις σχετικές διατάξεις, ιδιαίτερη ιεραρχία (αντίστοιχη της στρατιωτικής), ενώ, ως υπηρεσιακή του αποστολή, έχει την εξασφάλιση της δημόσιας ειρήνης και ευταξίας και της απρόσκοπτης κοινωνικής διαβίωσης των πολιτών, την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος, την προστασία του Κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος στο πλαίσιο της συνταγματικής τάξης, την πρόληψη και αποτροπή της παράτυπης εισόδου – εξόδου αλλοδαπών από την χώρα και την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών, ενώ συμμετέχει, σε συνεργασία με τις ένοπλες δυνάμεις, στην εξασφάλιση της εθνικής άμυνας. Για την εκπλήρωση της αποστολής του αυτής, απαιτείται η ανάπτυξη δραστηριοτήτων (όπως, αντιμετώπιση βιαιοτήτων σε δημόσιες συγκεντρώσεις / πράξεων βίας και τρομοκρατίας, επιτήρηση μεταγόμενων κρατουμένων, προστασία υψηλών προσώπων, δίωξη κοινού εγκλήματος) για την εκτέλεση των οποίων τα σωματικά προσόντα των αστυνομικών διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο. Στο πλαίσιο του έργου του, το αστυνομικό προσωπικό τελεί σε διαρκή ετοιμότητα και δεν αποκτά κάποια ειδίκευση, ως εκ τούτου, δεν υπάρχει υποχρέωση του Σώματος να εξασφαλίζει ότι τα στελέχη του θα υπηρετούν σε ορισμένες μόνο υπηρεσίες. Επομένως, οι υποψήφιοι για τις αστυνομικές σχολές θα πρέπει να είναι ικανοί να ανταπεξέλθουν στο σύνολο των αστυνομικών καθηκόντων, έχοντας την κατάλληλη για τα εν λόγω καθήκοντα υγεία και άρτια σωματική διάπλαση, διαπιστούμενη από την αρμόδια υγειονομική επιτροπή, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις για τη σωματική ικανότητα υποψηφίων των Σχολών Στρατού Ξηράς (ΠΔ υπ' αρ. 11/2014).
- I. Οι διατάξεις του ΠΔ υπ' αρ. 11/2014 είναι δεσμευτικές για την ΕΛΑΣ, καθώς ο Γενικός Πίνακας Νοσημάτων, Παθήσεων και Βλαβών του εν λόγω ΠΔ συμπεριλαμβάνει στην θέση με α/α 344 την διαταραχή ταυτότητας φύλου ως κώλυμα για την κατάταξη υποψηφίων και στις αστυνομικές σχολές.
- II. Η ισχύουσα αναθεώρηση της Διεθνούς Στατιστικής Ταξινόμησης των Νόσων και Σχετικών Προβλημάτων Υγείας του ΠΟΥ (ICD-10) ταξινομεί την περίπτωση των διεμφυλικών ατόμων στην κατηγορία «*Διαταραχές ταυτότητας φύλου*» (F64), που υπάγεται στις «*Διαταραχές της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς στον ενήλικα*» (F60-69), που εντάσσεται στην κατηγορία των «*Ψυχικών διαταραχών και διαταραχών συμπεριφοράς*» (V). Η ενδέκατη αναθεώρηση της εν λόγω ταξινόμησης (ICD-11), όπου υπάρχουν αλλαγές σε αυτές τις κατηγορίες, είναι μια εκδοχή για προετοιμασία εφαρμογής και, ως εκ τούτου, δεν είχε τεθεί σε ισχύ, ενώ, μετά την έγκρισή της, προβλέπεται τα κράτη μέλη του ΠΟΥ να αρχίσουν να υποβάλουν αναφορές χρήσης της από το έτος 2022. Επιπλέον, στην ισχύουσα αναθεώρηση, έτους 2013, του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχικών Διαταραχών (DSM-V), χρησιμοποιείται ο Όρος «*δυσφορία γένους*» για να περιγράψει την «*έκδηλη ασυμφωνία μεταξύ του γένους που βιώνεται / εκφράζεται από το άτομο και του προσδιορισμένου γένους, η οποία σχετίζεται με κλινικά σημαντική ενόχληση ή έκπτωση των κοινωνικών, επαγγελματικών ή άλλων σημαντικών περιοχών της λειτουργικότητας.*»
- III. Προκειμένου τα νεοπροσλαμβανόμενα στελέχη της ΕΛΑΣ να μπορούν να ανταπεξέλθουν στο σύνολο των επαγγελματικών καθηκόντων τους, ώστε να εξυπηρετηθεί το δημόσιο συμφέρον, που συνίσταται στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της ΕΛΑΣ, η Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού του Αρχηγείου θεωρεί ότι, τα απαιτούμενα για το εν λόγω προσωπικό σωματικά και

υγειονομικά προσόντα αποτελούν χαρακτηριστικό που αποτελεί καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση (άρθρο 4 του ν. 4443/2016). Για το λόγο αυτόν, η εν λόγω Δ/ση απευθύνθηκε στην Υγειονομική Υπηρεσία της ΕΛΑΣ, ερωτώντας αν ένα διεμφυλικό άτομο μπορεί να ανταποκριθεί στο σύνολο των αστυνομικών καθηκόντων από επιστημονικής – ιατρικής απόψεως και, ως εκ τούτου, αν υφίσταται, στην περίπτωση των διεμφυλικών, λόγος παρέκκλισης από την απαγόρευση κάθε μορφής διάκρισης κατά το ν. 4443/2016. Η Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού επικαλέστηκε την σκέψη αρ. 18 της Οδηγίας υπ' αρ. 2000/78/ΕΚ, σύμφωνα με την οποία «*Η οδηγία αυτή, ιδίως, δεν έχει ως αποτέλεσμα να επιβάλλει στις ένοπλες δυνάμεις καθώς και στις αστυνομικές και σωφρονιστικές υπηρεσίες ή τις υπηρεσίες εκτάκτων αναγκών να προσλαμβάνουν ή να διατηρούν σε θέση απασχόλησης, πρόσωπα χωρίς την απαιτούμενη επαγγελματική επάρκεια, για την άσκηση όλων των καθηκόντων στα οποία ενδέχεται να κληθούν, λαμβάνοντας υπόψη το θεμιτό στόχο να διατηρηθεί η επιχειρησιακή ετοιμότης των υπηρεσιών αυτών.*»

- IV. Η Υγειονομική Υπηρεσία της ΕΛΑΣ απάντησε επί του παραπάνω ερωτήματος στη Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού, αναφέροντας ότι, το ερώτημα για την περίπτωση των διεμφυλικών ατόμων (ατόμων με «δυσφορία γένους») απαντάται καλύτερα από το ισχύον εγχειρίδιο DSM-V, βάσει του οποίου, τα άτομα αυτά βιώνουν «*έκδηλη ασυμφωνία μεταξύ του γένους που βιώνεται / εκφράζεται από το άτομο και του προσδιορισμένου γένους, η οποία σχετίζεται με κλινικά σημαντική ενόχληση ή έκπτωση των κοινωνικών, επαγγελματικών ή άλλων σημαντικών περιοχών της λειτουργικότητας.*» Η Υγειονομική Υπηρεσία της ΕΛΑΣ επικαλέστηκε επίσης ότι, η ενδέκατη αναθεώρηση της ταξινόμησης ICD ήταν μια εκδοχή για προετοιμασία εφαρμογής και δεν ήταν δεσμευτική.
- V. Βάσει της παραπάνω απάντησης της Υγειονομικής Υπηρεσίας της ΕΛΑΣ, η Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού κατέληξε ότι, στην περίπτωση των διεμφυλικών ατόμων πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει η εξαίρεση του άρθρου 4 του ν. 4443/2016 και, ως εκ τούτου, από τον αποκλεισμό τους από τις αστυνομικές σχολές δεν συντρέχει ανεπίτρεπτη διάκριση και παραβίαση των διατάξεων του προαναφερθέντος νόμου. Ουσιαστικά, με άλλα λόγια, εκτιμάται από την υπηρεσία της ΕΛΑΣ ότι, ένα διεμφυλικό άτομο δεν μπορεί να ανταποκριθεί στο σύνολο των αστυνομικών καθηκόντων από επιστημονικής – ιατρικής πλευράς, καθώς, σύμφωνα με το εγχειρίδιο DSM-V, τελεί σε «*κλινικά σημαντική ενόχληση ή έκπτωση των κοινωνικών, επαγγελματικών ή άλλων σημαντικών περιοχών της λειτουργικότητας.*»
- VI. Οι αρμόδιες υπηρεσίες της ΕΛΑΣ μελετούν το ζήτημα με ευρύτητα πνεύματος και σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, περιμένοντας τα αποτελέσματα του επιστημονικού διαλόγου, που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Δ. Σε συνέχεια των παραπάνω απαντήσεων της Διεύθυνσης Υγειονομικού του ΓΕΕΘΑ, της Υγειονομικής Υπηρεσίας της ΕΛΑΣ και της Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ, ο Συνήγορος του Πολίτη επανήλθε, με το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 5 έγγραφο, προς το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ, με κοινοποίηση στο ΓΕΕΘΑ, επισημαίνοντας τα ακόλουθα:

- I. Στις 25-5-2019 εγκρίθηκε από τα κράτη μέλη του ΠΟΥ η ενδέκατη αναθεώρηση του καταλόγου «*International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems*» (ICD-11), με θέση σε ισχύ από 1-1-2022.⁵ Σύμφωνα με τον εγκεκριμένο, πλέον, αναθεωρημένο κατάλογο, υφίσταται κατηγορία «*17 Conditions related to sexual health*» με υποκατηγορία «*Gender incongruence*», όπου εντάσσεται η περίπτωση «*Gender incongruence of adolescence or*

⁵ <https://www.who.int/news-room/detail/25-05-2019-world-health-assembly-update>

adulthood (HA60)», με τον ορισμό: «Gender Incongruence of Adolescence and Adulthood is characterized by a marked and persistent incongruence between an individual's experienced gender and the assigned sex, which often leads to a desire to 'transition', in order to live and be accepted as a person of the experienced gender, through hormonal treatment, surgery or other health care services to make the individual's body align, as much as desired and to the extent possible, with the experienced gender. The diagnosis cannot be assigned prior the onset of puberty. Gender variant behaviour and preferences alone are not a basis for assigning the diagnosis.»⁶ Ως προς την σκοπιμότητα της προαναφερθείσας νέας ταξινόμησης της διεμφυλικότητας ως ασυμφωνίας φύλου από τον ΠΟΥ, παρατίθεται η ακόλουθη, **ιδιαίτερα σημαντική** επεξήγηση από την ιστοσελίδα του εν λόγω Οργανισμού (η υπογράμμιση δική μας):

«What does the ICD revision aim to do for transgender health?

ICD-11 has redefined gender identity-related health, replacing diagnostic categories like ICD-10's "transsexualism" and "gender identity disorder of children" with "gender incongruence of adolescence and adulthood" and "gender incongruence of childhood", respectively. Gender incongruence has thus broadly been moved out of the "Mental and behavioural disorders" chapter and into the new "Conditions related to sexual health" chapter. This reflects evidence that trans-related and gender diverse identities are not conditions of mental ill health, and classifying them as such can cause enormous stigma.

*Inclusion of gender incongruence in the ICD should ensure transgender people's access to gender-affirming health care, as well as adequate health insurance coverage for such services. Recognition in the ICD also acknowledges the links between gender identity, sexual behaviour, exposure to violence and sexually transmitted infections.»*⁷

Επομένως, και όπως ανέφερε ο Συνήγορος του Πολίτη στο έγγραφό του, σύμφωνα με τον ΠΟΥ, **η ασυμφωνία φύλου δεν αποτελεί ψυχιατρική πάθηση** και η συμπερίληψή της στον κατάλογο ICD έγινε για την εξασφάλιση πρόσβασης των διεμφυλικών ατόμων σε ιατρικές υπηρεσίες επαναπροσδιορισμού φύλου.

- II. Σύμφωνα με το ισχύον από το 2013 «*Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο Ψυχικών Διαταραχών*» (DSM-5), η διεμφυλικότητα αποκαλείται «*Gender Dysphoria*», χωρίς ειδική αναφορά στον όρο ότι αποτελεί διαταραχή. Σημειώνεται ότι, στις προηγούμενες αναθεωρήσεις του εν λόγω εγχειριδίου (DSM-IV και DSM-IV TR), υπήρχε κατηγορία «*Gender identity disorders*», η οποία στην αναθεώρηση του 2013 δεν απαντάται. Σύμφωνα με το DSM-5, σ. 451, η αλλαγή του όρου αιτιολογείται ως εξής: «*The current term is more descriptive than the previous DSM-IV term 'gender identity disorder' and focuses on dysphoria as a clinical problem, not identity per se*».⁸
- III. Σύμφωνα με το ν. 4443/2016, άρθρο 4: «*1. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 2, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη διάκριση η διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται σε χαρακτηριστικό σχετικό με τους λόγους διάκρισης του άρθρου 1 του παρόντος μέρους, το οποίο λόγω της φύσης ή του πλαισίου των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων αποτελεί ουσιαστική και καθοριστική*

⁶ <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/90875286>

⁷ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/gender/gender-definitions/whoeurope-brief-transgender-health-in-the-context-of-icd-11#402872>

⁸ Σχετικά με τις θέσεις της Αμερικάνικης Ψυχιατρικής Εταιρείας ως προς τη «*Δυσφορία φύλου*», βλ. <https://www.psychiatry.org/patients-families/gender-dysphoria/what-is-gender-dysphoria>. Στις εν λόγω θέσεις αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι, «**Diverse gender expressions, much like diverse gender identities, are not indications of a mental disorder.**»

επαγγελματική προϋπόθεση και εφόσον ο οικείος σκοπός είναι θεμιτός και η προϋπόθεση ανάλογη.» [...]

- IV. Η εκπλήρωση της υπηρεσιακής αποστολής της ΕΛΑΣ, όπως αυτή αναφέρθηκε στο παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 4 έγγραφο της Διεύθυνσης Αστυνομικού Προσωπικού του Αρχηγείου, αποτελεί προφανώς θεμιτό στόχο κατά το ν. 4443/2016 (διασφάλιση της δημόσιας τάξης, βλ. άρθρο 2, παρ. 2, περ. Α.β.). Επίσης προφανώς, η καταλληλότητα της υγείας και η άρτια σωματική κατάσταση του αστυνομικού προσωπικού, προκειμένου αυτό να τελεί σε διαρκή ετοιμότητα και να είναι ικανό να ανταπεξέλθει στο σύνολο των προβλεπόμενων καθηκόντων του, αποτελεί ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση. Πλην όμως, **η θέση της ΕΛΑΣ ότι τα διεμφυλικά άτομα αδυνατούν, αυτοδικαίως και ανεξαρτήτως εξατομικευμένης εξέτασης της κατάστασης της υγείας τους και κρίσης των σωματικών τους επιδόσεων, να ασκήσουν τα καθήκοντα του αστυνομικού, στερείται ειδικής τεκμηρίωσης.** Συγκεκριμένα, η απάντηση της ΕΛΑΣ δεν περιλαμβάνει κανένα επιστημονικό - ιατρικό στοιχείο, βάσει του οποίου να μπορεί να συναχθεί εύλογα και επαρκώς ότι, τα διεμφυλικά άτομα αδυνατούν, στο σύνολό τους και λόγω της διεμφυλικότητάς τους, να διαθέτουν την υγεία και τα σωματικά προσόντα που είναι απαραίτητα για την εκτέλεση του αστυνομικού επαγγέλματος και, ως εκ τούτου, δεν διαθέτουν την απαιτούμενη επαγγελματική επάρκεια για την άσκηση των καθηκόντων τα οποία ενδέχεται να κληθούν να ασκήσουν, εφόσον επιλεγούν (σκέψη αρ. 18 της Οδηγίας υπ' αρ. 2000/78/ΕΚ). Ούτε αναφέρονται στην απάντηση τυχόν συγκεκριμένες απαιτήσεις του αστυνομικού επαγγέλματος που, θεωρητικά, για συγκεκριμένο λόγο που να άπτεται χαρακτηριστικών της διεμφυλικότητας, τα εν λόγω άτομα δεν θα μπορούσαν να ασκήσουν. Επομένως, η επίκληση του άρθρου 4 του ν. 4443/2016 και της σκέψης αρ. 18 της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ εκ μέρους της ΕΛΑΣ, για την αυτοδίκαιη εξαίρεση των διεμφυλικών ατόμων από τις αστυνομικές σχολές, στερείται της αναγκαίας ειδικής αιτιολόγησης.
- V. Επιπλέον, ως προς την καθολική εξαίρεση των διεμφυλικών ατόμων από τις αστυνομικές σχολές, δεν φαίνεται να έχει συνεκτιμηθεί από την ΕΛΑΣ ότι, συνήθως τα εν λόγω άτομα, κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησής τους για εισαγωγή στις εν λόγω σχολές, έχουν ήδη ξεκινήσει ή και ολοκληρώσει τον επαναπροσδιορισμό του φύλου τους, στο πλαίσιο ειδικής θεραπείας (ψυχοθεραπεία, ορμονοθεραπεία, χειρουργικές επεμβάσεις). Αντιθέτως, η ΕΛΑΣ επικαλείται στην απάντησή της, ως λόγο εξαίρεσης των διεμφυλικών από τις αστυνομικές σχολές, τα κλινικά συμπτώματα που περιγράφει το εγχειρίδιο DSM-5 (σελ. 453) για την δυσφορία φύλου («σημαντική ενόχληση ή έκπτωση των κοινωνικών, επαγγελματικών ή άλλων σημαντικών περιοχών της λειτουργικότητας»), τα οποία όμως, όπως προκύπτει από το κείμενο του ίδιου εγχειριδίου, δεν απαντώνται σε όλα τα διεμφυλικά άτομα, ενώ στα άτομα που απαντώνται αυτό οφείλεται στο ότι δεν έχουν πρόσβαση σε θεραπεία ⁹.
- VI. Βάσει των προαναφερθέντων, ο Συνήγορος του Πολίτη προέβη, στο εν λόγω έγγραφό του, στη διαπίστωση, ότι «η καθολική εξαίρεση των διεμφυλικών υποψήφιων από τις αστυνομικές σχολές, ανεξαρτήτως εξατομικευμένης κατά τα προαναφερθέντα ιατρικής και σωματικής κρίσης, που προβλέπεται για τους λοιπούς και λοιπές υποψήφιους και υποψήφιες για εισαγωγή σε αυτές, αποτελεί ανατιολόγητη άμεση διάκριση βάσει του άρθρου 2 παρ. 2 του ν. 4443/2016, ενώ, όπως προαναφέρθηκε, έχουν προκύψει νέα επιστημονικά δεδομένα, με την

⁹ Σύμφωνα με το DMS-5, σελ. 451 (η υπογράμμιση δική μας): «*Gender dysphoria refers to the distress that may accompany the incongruence between one's experienced or expressed gender and one's assigned gender. Although not all individuals will experience distress as a result of such incongruence, many are distressed if the desired physical interventions by means of hormones and / or surgery are not available.*»

έγκριση του ICD-11, βάσει των οποίων η διεμφυλικότητα δεν είναι ψυχιατρική πάθηση, τα οποία πρέπει να επαναξιολογηθούν.»

- VII. Βάσει της παραπάνω διαπίστωσης, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε, με το έγγραφο του, από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ να τον ενημερώσει, εντός ευλόγου χρόνου, για τις απόψεις του και τις ενέργειες στις οποίες προτίθετο να προβεί, λαμβάνοντας υπόψη τις επισημάνσεις του παραπάνω σχετικού υπ' αρ. 5 εγγράφου της ανεξάρτητης αρχής και τις εξελίξεις που είχαν μεσολαβήσει. Το ίδιο έγγραφο κοινοποιήθηκε στο ΓΕΕΘΑ, προκειμένου να ενημερώσει τον Συνήγορο του Πολίτη για τις απόψεις των αρμόδιων υπηρεσιών του και τις τυχόν σχετικές ενέργειές τους, κατόπιν των παραπάνω διαπιστώσεων του Συνηγόρου του Πολίτη και κατόπιν της έγκρισης του ICD-11.

Ε. Ο Συνήγορος του Πολίτη, μη έχοντας λάβει απάντηση επί του παραπάνω σχετικού υπ' αρ. 5 εγγράφου του από το Αρχηγείο της ΕΛΑΣ και το ΓΕΕΘΑ, επανήλθε στις εν λόγω υπηρεσίες, με τα παραπάνω σχετικά υπ' αρ. 6 και 7 έγγραφα του, υπενθυμίζοντάς τους την εκκρεμότητα απάντησής τους στην ανεξάρτητη αρχή για την υπόθεση. Μάλιστα, με το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 7 έγγραφο του, ο Συνήγορος του Πολίτη υπενθύμισε στις υπηρεσίες και ότι, από τον Ιανουάριο του 2022 θα τίθετο σε εφαρμογή και στην Χώρα μας, από τον ΠΟΥ, η αναθεωρημένη *Διεθνής Στατιστική Ταξινόμηση των Νόσων και Σχετικών Προβλημάτων Υγείας (ICD-11)*, η οποία περιλαμβάνει τις σχετικές με την υπόθεση αλλαγές που προαναφέρθηκαν (βλ. παραπάνω, σημείο Δ. Ι.).

Στ. Η Διεύθυνση Υγειονομικού του ΓΕΕΘΑ απέστειλε στον Συνήγορο του Πολίτη το παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 8 έγγραφο, με το οποίο δεν αναφέρθηκε ειδικά στην υπόθεση και στις διαπιστώσεις της ανεξάρτητης αρχής που περιλαμβάνονται στο παραπάνω σχετικό υπ' αρ. 5 έγγραφο της, αλλά ενημέρωσε γενικά ότι, «για την πρόσληψη προσωπικού στις Ε.Δ. λαμβάνονται υπόψη συνδυαστικά τα κάτωθι: α) Απαιτήσεις για εργασία σε περιβάλλον υψηλής ασφάλειας και επικινδυνότητας, β) Καταλληλότητα των υγειονομικών χαρακτηριστικών και γ) Συμβατότητα δεξιοτήτων του υποψηφίου με το απαιτούμενο έργο. Δικαίωμα συμμετοχής και προϋποθέσεις ορίζονται στις εκάστοτε προκηρύξεις.»

Ζ. Παρά την παρέλευση χρονικού διαστήματος άνω των (δύο) ετών από την αποστολή του παραπάνω σχετικού υπ' αρ. 5 εγγράφου του Συνηγόρου του Πολίτη προς αυτήν, και παρά την αποστολή και των παραπάνω σχετικών υπ' αρ. 6 και 7 υπενθυμιστικών εγγράφων προς αυτήν, **η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού της ΕΛΑΣ δεν απάντησε στον Συνήγορο του Πολίτη επί των παρατηρήσεών του**, όπως αυτές διατυπώθηκαν στο παραπάνω σχετικό υπ' αρ 5 έγγραφο του. Κατά την από 13-4-2022 τηλεφωνική επικοινωνία εκ μέρους του Συνηγόρου του Πολίτη με την εν λόγω υπηρεσία, δεν υπήρξε ενημέρωση για ουσιαστική εξέλιξη σε σχέση με την υπόθεση.

3. Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+

Όπως αναφέρεται στην «Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+», η οποία συντάχθηκε από Επιτροπή η οποία συνεστήθη στις 17-3-2021 από τον Πρωθυπουργό:

«[...] Εξακολουθούν, όμως, να υφίστανται και θεσμοποιημένες διακρίσεις που αφορούν κυρίως τον αποκλεισμό των τρανς ατόμων από τον επαγγελματικό στρατό, τα σώματα ασφαλείας αλλά και από άλλα επαγγέλματα. Όπως αναφέρει σχετικά και ο Συνήγορος του Πολίτη «η καθολική εξαίρεση των διεμφυλικών υποψήφιων από τις αστυνομικές σχολές, ανεξαρτήτως εξατομικευμένης κατά τα προαναφερθέντα ιατρικής και σωματικής κρίσης, που προβλέπεται για τους λοιπούς και λοιπές υποψήφιους και υποψήφιες για εισαγωγή σε αυτές, αποτελεί ανατιολόγητη άμεση διάκριση». Θα πρέπει, τέλος, να σταματήσει η αναφορά που

γίνεται σε «διαταραχή φύλου» καθώς η διεμφυλικότητα δεν συνιστά σύμφωνα με τις αποφάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας ψυχιατρική πάθηση. [...]».¹⁰

4. Συμπεράσματα του Συνηγόρου του Πολίτη

Κατόπιν των ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη, έχοντας εξαντλήσει τα μέσα διαμεσολάβησης που εκ του νόμου διαθέτει σε σχέση με την υπόθεση, ολοκληρώνει την παρέμβασή του γι' αυτήν, προβαίνοντας στα ακόλουθα συμπεράσματα:

A. Σύμφωνα με τις επικαιροποιημένες, διεθνούς αποδοχής και εφαρμογής επιστημονικές θέσεις του ΠΟΥ και της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας και αντίθετα από τα οριζόμενα στο ΠΔ αρ. 11/2014, **η διεμφυλικότητα δεν αποτελεί διαταραχή ψυχιατρικής φύσεως, αλλά ούτε και αναπηρία ή χρόνια πάθηση.** Ήδη από την 1-1-2022 οι θέσεις αυτές του ΠΟΥ, όπως περιέχονται στο ICD-11, τυγχάνουν εφαρμογής και στην Ελλάδα, η δε Χώρα θα προβαίνει σε αναφορές στον ΠΟΥ ως προς την εφαρμογή τους.

B. Η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού και η Υγειονομική Υπηρεσία της ΕΛΑΣ δεν αιτιολόγησαν επαρκώς, κατά τις διατάξεις του ν. 4443/2016, άρθρο 4, παρ. 1, την θέση τους ότι, τα διεμφυλικά άτομα, αυτοδικαίως και ανεξαρτήτως εξατομικευμένης εξέτασης της κατάστασης της υγείας τους και κρίσης των σωματικών τους επιδόσεων, αδυνατούν να ασκήσουν τα καθήκοντα του αστυνομικού. Σημειωτέον ότι, οι υποψήφιοι και υποψήφιες για τις αστυνομικές σχολές εξετάζονται ατομικά για την κατάσταση της υγείας τους και κρίνονται ως προς τις σωματικές τους επιδόσεις με προβλεπόμενες αθλητικές δοκιμασίες.

Γ. Στην τελευταία, με αρ. πρωτ. 6000/2/6921-ρμβ' από 11-2-2022, προκήρυξη του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ για την εισαγωγή στις Σχολές Αστυνομικών και Αστυφυλάκων, κεφ. II, περ. 3, εξακολουθεί να αναφέρεται ως απαιτούμενο προσόν εισαγωγής, οι υποψήφιοι /ες: *«Να έχουν υγεία και άρτια σωματική διάπλαση, διαπιστωμένη από την αρμόδια Υγειονομική Επιτροπή Κατάταξης, σύμφωνα με τις διατάξεις για τη σωματική ικανότητα υποψηφίων των Σχολών του Στρατού Ξηράς (Κατεύθυνση Όπλων), κατά τα οριζόμενα στο Π.Δ. 11/2014 (Φ.Ε.Κ. Α' 17), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.»*.¹¹ Το δε ΠΔ αρ. 11/2014, παρά τις επιστημονικές ιατρικές εξελίξεις που προαναφέρθηκαν, δεν έχει τροποποιηθεί ως προς τις διατάξεις του που ορίζουν ότι, η «*διαταραχή ταυτότητας φύλου*» εντάσσεται στις «*Ψυχικές Παθήσεις*».

Δ. Ο αποκλεισμός των διεμφυλικών ατόμων από την εισαγωγή τους στις Αστυνομικές Σχολές, μόνο λόγω της διεμφυλικότητάς τους και άνευ εξατομικευμένης εξέτασης της γενικής κατάστασης της υγείας τους και κρίσης των σωματικών τους επιδόσεων με αθλητική δοκιμασία, αποτελεί **άμεση διάκριση** εις βάρος των ατόμων αυτών κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως ταυτότητας φύλου κατά την πρόσβαση στην απασχόληση και την εργασία, όπως αυτή προβλέπεται στις διατάξεις του ν. 4443/2016 και της Οδηγίας αρ. 2000/78/ΕΚ.

Ευελπιστώντας στις άμεσες ενέργειές σας για την άρση της συγκεκριμένης διάκρισης, παραμένουμε στη διάθεσή σας.

Με εκτίμηση,

Ανδρέας Ι. Ποπτάκης
Συνήγορος του Πολίτη

Πληροφορίες:

¹⁰ https://primeminister.gr/wp-content/uploads/2021/06/ethniki_statigiki_gia_thn_isothta_ton_loatki.pdf

¹¹ http://www.astynomia.gr/images/stories/2022/prokirikseis22/14022022prokiriksigiatineisagogiidiwtwn_stinellinikiastynomia.pdf

Ειδικοί Επιστήμονες:
Τσακιράκης Ευάγγελος (τηλ.:2131306809),
Βουτσίνου Μαρία (2131306609)
E-mail: equality@synigoros.gr

Αποδέκτες:

1. Υπουργός Προστασίας του Πολίτη,
κ. Θεοδωρικάκος Παναγιώτης
Π. Κανελλοπούλου 4, 101 77, Αθήνα
(E-mail: fileminister@yptp.gr)
2. Υπουργός Εθνικής Άμυνας,
κ. Παναγιωτόπουλος Νικόλαος,
Μεσογείων 227, 115 25, Ψυχικό
(E-mail: gram_yetha@mod.mil.gr)
3. Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας,
Π. Κανελλόπουλου 4, 101 77, Αθήνα
(E-mail: personneldiv@hellenicpolice.gr)
4. Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας,
Υπουργείο Εθνικής Άμυνας,
Στρατόπεδο Παπάγου,
Λεωφόρος Μεσογείων 227-231,
155 61, Χολαργός.
(E-mail: hndgset@gmail.com)

Κοινοποίηση:

1. Γενική Γραμματεία Πρωθυπουργού,
Μέγαρο Μαξίμου,
Ηρώδου Αττικού 19,
106 74, Αθήνα
(E-mail: primeminister@primeminister.gr)
2. Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών
Συγγρού 29, 1^{ος} όροφος,
117 43, Αθήνα
(E-mail: transgender.support.association@gmail.com)